

Výjezdní workshop z obchodního práva

Úsvit nové obchodněprávní judikatury?

13. – 15. dubna 2018

K (ne)určitosti smluvní pokuty pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti

Tomáš Král

4. ročník PF UK

Resumé

Tento příspěvek se zabývá smluvní pokutou pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti, což je specifickým způsobem konstrukce smluvní pokuty, při které jsou všechny smluvené povinnosti naráz utvrzeny, aniž by v ujednání o smluvní pokutě byly jednotlivě identifikovány. V této souvislosti vyvstává otázka, zda je takové ujednání o smluvní pokutě dostatečně určité. V příspěvku je po teoretickém ukotvení otázky a analýze relevantní judikatury Nejvyššího soudu, která nebyla v minulosti vždy jednotná, argumentováno ve prospěch závěru o určitosti. Pro restriktivní přístup dovozující neurčitost chybí přesvědčivé argumenty, neboť z takového ujednání o smluvní pokutě je zřejmé, co musí nastat, aby vzniklo právo na zaplacení smluvní pokuty: musí být porušena kterákoliv ze smluvených povinností. Příspěvek se rovněž věnuje souvisejícím otázkám jako například otázce přiměřenosti takové smluvní pokuty nebo přípustnosti jejího použití ve smlouvách uzavíraných se spotřebitelem.

1. Úvod

„Poruší-li A jakoukoliv povinnost stanovenou v této smlouvě, vzniká B-ovi právo na zaplacení smluvní pokuty ve výši X.“ S jednoduchostí tohoto ujednání kontrastují složitosti, které s jeho interpretací v minulosti měly soudy. Stalo-li se, že A skutečně porušil některou ze svých smluvených povinností, nemohl si B být jistý, zda se svým nárokem uspěje u soudu, neboť obecné soudy, včetně toho Nejvyššího, nebyly jednotné v odpovědi na otázku, zda je takové ujednání o smluvní pokutě dostatečně určité.

Cílem tohoto příspěvku je obecně uvést čtenáře do problematiky určitosti smluvní pokuty (kapitola 2), popsat vývoj judikatury Nejvyššího soudu k otázce (ne)určitosti smluvní pokuty pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti (kapitola 3) a tuto judikaturu kriticky zhodnotit, jakož i nastínit možná řešení souvisejících otázek (kapitola 4).

2. Obecně k určitosti smluvní pokuty

Smluvní pokuta je akcesorickým závazkem, k jehož vzniku je zapotřebí konsensuálního právního jednání. Stejně jako jakékoliv jiné právní jednání proto musí i ujednání o smluvní pokutě splňovat zákonem stanovené náležitosti. Jednou z těchto náležitostí je i dostatečná určitost. Není-li právní jednání určité, o právní jednání podle § 553 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“ nebo „OZ“) vůbec nejde.

2.1. Předmět posuzování určitosti

Pro účely tohoto příspěvku je klíčové odlišit od sebe dva různé předměty posuzování určitosti: 1) **utvrzovanou povinnost** a 2) **ujednání o smluvní pokutě**.

Ad 1): Smluvené povinnosti musí být dostatečně určité nehledě na to, zda se je strany rozhodnou utvrdit smluvní pokutou, anebo je ponechají neutvrzené. V obou případech platí, že neurčitě stanovená povinnost je jen zdánlivá (a tudíž právně nevynutitelná) a v závislosti na konkrétních okolnostech může tato neurčitost vést i ke zdánlivosti celé smlouvy (§ 576 OZ). Utvrdí-li strany smluvní pokutou nedostatečně určitou povinnost, nemá už žádný praktický význam zkoumat určitost ujednání o smluvní pokutě. I kdyby toto ujednání bylo samo o sobě zcela určité (např. by jasně odkazovalo na článek smlouvy, ve kterém si strany stanovily onu

neurčitou povinností), smluvní pokuta by stejně vzhledem ke své akcesoritě byla stižena zdánlivostí.¹

Tento závěr o zdánlivosti smluvní pokuty platí nejen v případě nedostatečné určitosti utvrzované povinnosti, ale i v případě, že utvrzovaná povinnost vůbec není součástí hlavního závazku.² Slovy Nejvyššího soudu: „*Obsah zajišťovacího závazku nemůže být širší, než je obsah závazku hlavního.*“³ Domnívám se však, že tento požadavek nemusí nutně znamenat, že utvrzovaná povinnost musí ze smlouvy výslovně plynout, i kdybychom ujednání o smluvní pokutě z jejího textu vyškrtnuli. Není totiž vyloučeno, že společná vůle stran učinit určitou povinnost obsahem závazku bude nalezena právě v ujednání o smluvní pokutě.⁴ Někdy ostatně může ujednání o smluvní pokutě z jazykového hlediska splývat se zbytkem textu smlouvy.⁵ Ze stejného důvodu se domnívám, že nelze přeceňovat ani požadavek, aby utvrzovaná povinnost byla povinností „smluvenou“, jak uvádí § 2048 OZ. Mnoho povinností se stává obsahem závazku založeného smlouvou přímo ze zákona. Utvrdí-li strany výslovně takovouto „zákonnou“ povinnost, není důvod smluvní pokutu považovat za zdánlivou s tím, že si strany měly tuto povinnost zvlášť stanovit i ve smlouvě a pak ji ještě zvlášť utvrdit. Přinejmenším konkludentně totiž strany učinily tuto „zákonnou“ povinnost součástí smlouvy (tj. dodaly jí charakter „smluvené“ povinnosti) právě její identifikací a utvrzením v ujednání o smluvní pokutě.⁶

Ad 2): Až je-li splněn předpoklad existence a platnosti hlavního závazku (včetně dostatečné určitosti utvrzované povinnosti), má význam se zabývat platností samotného ujednání

¹ Obdobně k právnímu stavu před rekodifikací viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2015, sp. zn. 23 Cdo 73/2013: „*Vytýká-li dovolatelka nesprávné právní posouzení otázky (ne)určitosti ujednání o smluvní pokutě, zásadní právní význam napadeného rozhodnutí tímto nezakládá. Posouzení této otázky totiž nebylo pro rozhodnutí odvolacího soudu určující. Odvolací soud uzavřel, že ujednání o smluvní pokutě je neplatné, když je neplatné ujednání o založení hlavního závazku, přičemž by bylo neplatné i v případě, bylo-li by určité a srozumitelné.*“

² Z tohoto důvodu Nejvyšší soud v minulosti posoudil jako neplatné například ujednání o smluvní pokutě pro případ prodlení s předáním díla do určitého data (30. 11. 1994), když ve smlouvě samotné byla stanovena pouze povinnost do určitého měsíce (listopad 1994) dokončit stavbu, a nikoliv předat celé dílo (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 3. 2004, sp. zn. 32 Odo 1172/2003).

³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. 25 Cdo 182/2001.

⁴ Shodně Šilhán, J. Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 400–401.

⁵ „*A dodá B-ovi předmět koupě nejpozději dne 13. 4. 2018, jinak vzniká B-ovi právo na zaplacení smluvní pokuty ve výši X.*“

⁶ Shodně Šilhán, J., op. cit. sub. 4, s. 400.

o smluvní pokutě. Náležitostmi ujednání o smluvní pokutě jsou podle § 2048 OZ: 1) **identifikace utvrzované povinnosti** a 2) **určení výše smluvní pokuty nebo způsobu, jak se její výše určí**. Přirozeně je obsahovou náležitostí ujednání o smluvní pokutě i označení jeho smluvních stran a subjektů, jak správně podotýká T. Tintěra⁷, byť tato skutečnost bude zpravidla plynout z jiné části smlouvy (typicky úvodního článku). Ze všech těchto náležitostí se dále zabývám pouze identifikací utvrzované povinnosti.

2.2. Identifikace utvrzované povinnosti

Smyslem požadavku na identifikaci utvrzované povinnosti v ujednání o smluvní pokutě je vskutku pouze *identifikovat* („ukázat na“) povinnost, s jejímž porušením si strany přejí spojit vznik práva na zaplacení smluvní pokuty.⁸ Smyslem tohoto požadavku není *stanovit* (zavést) tuto povinnost.

Zákon výslovně nestanoví žádný zvláštní způsob, jakým je třeba utvrzovanou povinnost identifikovat. Jediným limitem je proto obecný požadavek určitosti právního jednání. Požadavek určitosti identifikace utvrzované povinnosti je zachován, je-li tato povinnost v ujednání o smluvní pokutě výslovně uvedena.⁹ Pochybnosti ohledně určitosti nebude budit ani (v praxi velice běžná) identifikace utvrzované povinnosti odkazem na konkrétní článek smlouvy, kde je určitá povinnost stanovena.¹⁰ Možné je také sjednat smluvní pokutu pouze pro případ kvalifikovaného porušení povinnosti, je-li zároveň jasné, co činí porušení povinnosti kvalifikovaným (např. prodlení o více než 10 dnů).

Výkladový problém však vyvstává, snaží-li se strany utvrdit více povinností (všechny povinnosti) ze smlouvy, aniž by tyto povinnosti v ujednání o smluvní pokutě jednotlivě identifikovaly. Z takového ujednání se totiž nemusí zdát být zřejmé, jaké povinnosti jsou

⁷ Tintěra, T. Smluvní pokuta v ČR a v Evropě. Praha: Leges, 2015, s. 74.

⁸ Ve většině případů půjde o identifikaci již smlouvené (existující) povinnosti, nevylučuje se však ani utvrzení povinnosti, která má vzniknout teprve v budoucnu (viz Šilhán, J., op. cit. sub. 4, s. 398–399 nebo Eliáš, K. Smluvní pokuta z pohledu právní doktríny i praxe, Obchodní právo, č. 10/2001, s. 2).

⁹ Může jít o výslovné zopakování („opsání“) povinnosti, která již byla stanovena na jiném místě smlouvy nebo která plyne ze zákona (k tomu viz předchozí podkapitola). Obstát může ale i „nevýslovná“ identifikace utvrzované povinnosti, nehrozí-li záměna s jinou povinností. Je-li zřejmé, k utvrzení které povinnosti smluvní pokuta směřuje, nemůže případná strohost v identifikaci této povinnosti v ujednání o smluvní pokutě vést ke zdánlivosti smluvní pokuty, lze-li nejednoznačnost v rámci výkladu odstranit poukazem na článek ve smlouvě, kde je utvrzovaná povinnost stanovena a popsána podrobněji (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 1. 2008, sp. zn. 32 Cdo 4502/2007).

¹⁰ „Poruší-li A povinnost stanovenou v článku 4 písm. b) této smlouvy, vzniká B-ovi právo na zaplacení smluvní pokuty ve výši X.“

vlastně smluvní pokutou utvrzeny, což je klíčovým předpokladem pro posouzení, zda při porušení určité povinnosti vzniká, anebo nevzniká právo na zaplacení smluvní pokuty. Dílčím výkladovým problémem těchto ujednání mohou být potíže s posuzováním přiměřenosti výše smluvní pokuty.

Tyto výkladové problémy se týkají zejména ujednání o smluvní pokutě vymezeného v úvodu tohoto příspěvku, které povšechně utvrzuje jakoukoliv smluvenou povinnost. Za typově stejné lze považovat i ujednání o smluvní pokutě pro případ „porušení smlouvy“, „porušení smluvního vztahu“, „nedodržení podmínek stanovených ve smlouvě“ apod. (další konkrétní příklady viz následující kapitola tohoto příspěvku). I tato ujednání zjevně směřují k utvrzení každé ze smluvených povinností. Ve svém příspěvku tato ujednání souhrnně označuji jako „smluvní pokutu pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti“. Stejný výkladový problém nastává i při utvrzení jakkoliv jinak vymezeného souboru (množiny) smluvních povinností.¹¹

3. Judikatura Nejvyššího soudu: od neurčitosti k určitosti

3.1. Vývoj judikatury v čase

Nejvyšší soud se již vícekrát výslovně vyjádřil k otázce (ne)určitosti smluvní pokuty pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti. Tabulka níže podává přehled všech takových rozhodnutí dostupných k datu odevzdání tohoto příspěvku (březen 2018), včetně konkrétního znění posuzovaného ujednání a zaujatého právního názoru.¹² Všechna rozhodnutí jsou podle právní úpravy před rekodifikací, která se však kromě jiného následku neurčitosti (dříve neplatnost, dnes zdánlivost) od současného občanského zákoníku v podstatném nelišila.

¹¹ Např. utvrzení povinností z vnitřního předpisu, je-li součástí smlouvy (srov. judikaturu v další kapitole), či jinak vymezené části smlouvy.

¹² V tabulce jsou zahrnuta i dvě rozhodnutí, kde byl skutkový stav přece jen odlišný, ale rozhodnutí jsou i tak relevantní vzhledem k právním závěrům vysloveným v odůvodnění. Zaprvé jde o rozsudek sp. zn. 2 Odon 90/97, kde byla smluvní pokuta sjednána pro případ kvalifikovaného porušení („hrubé porušení smluvního vztahu“), přičemž ujednání o smluvní pokutě bylo neurčité z důvodu absence jednoznačného kritéria kvalifikovanosti porušení. V odůvodnění však Nejvyšší soud uvedl, že by považoval za neurčité i ujednání o smluvní pokutě pro případ „porušení smluvního vztahu“ (bez přívlastku). Zadruhé jde o rozsudek ve věci *GENERAL REALITY*, kd nebyla předmětem posouzení určitost ujednání o smluvní pokutě, nýbrž určitost utvrzované povinnosti. Přesto Nejvyšší soud převzal a zopakoval závěry přijaté dříve ve věci *OMEGA REALITY*.

Datum	Rozhodnutí ¹³	Ujednání o smluvní pokutě	Právní názor
29. 4. 1998	2 Odon 90/97	„hrubé porušení smluvního vztahu“	Neurčitost
24. 6. 2009	28 Cdo 1526/2009	„v případě porušení smlouvy“	Neurčitost
19. 3. 2012	23 Cdo 4281/2011 <i>IBTravel</i>	„nedodrží podmínky stanovené Smlouvou nebo Podmínkami (...), a to za každé jednotlivé porušení“	Neurčitost
22. 6. 2012	32 Cdo 493/2011 <i>OMEGA REALITY</i>	„poruší jakýkoli svůj závazek vyplývající z této smlouvy“	Určitost
19. 3. 2013	23 Cdo 1400/2011 <i>Benešovská topičská společnost</i>	„porušení povinností vyplývajících z této smlouvy“	Neurčitost
7. 4. 2015	23 Cdo 4327/2014 <i>GENERAL REALITY</i>	-	Určitost
30. 6. 2015	29 Cdo 1374/2012 <i>DŘEVOKOV</i>	„porušení této smlouvy“	Určitost
25. 1. 2017	23 Cdo 3196/2016 <i>Modrá pyramida</i>	„porušil některou povinnost uvedenou ve smlouvě nebo povinnost danou popisem jeho pozice v organizační struktuře“	Určitost
28. 2. 2017	23 ICdo 22/2015 <i>HOCHTIEF</i>	„porušení jakékoliv povinnosti vyplývajících ze smlouvy“	Určitost

Z tabulky plyne názorová nejednota v čase a zároveň očividný trend: co by dříve Nejvyšší soud posoudil jako neurčité, ob stojí dnes jako určité. Zcela zjevný je například rozpor mezi rozhodnutím sp. zn. 28 Cdo 1526/2009, kde Nejvyšší soud jako neurčité posoudil ujednání o smluvní pokutě „v případě porušení smlouvy“, zatímco totožné ujednání v pozdějším rozhodnutí ve věci *DŘEVOKOV* obstálo jako určité. Rozpor lze vidět i v závěru přijatém ve věci *IBTravel* v podstatě se všemi pozdějšími rozhodnutími uvedenými v tabulce, v nichž se Nejvyšší soud přiklonil k určitosti, neboť aplikace argumentu použitého ve věci

¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 1998, sp. zn. 2 Odon 90/97 byl publikován v Horák, P. Přehled judikatury ve věcech smluvní pokuty (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku). Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 66–68. Ostatní rozhodnutí jsou dostupná na webových stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz.

IBTravel by nutně vedla k závěru o neurčitosti ve všech těchto pozdějších rozhodnutích. Tímto argumentem bylo, že pokud má ujednání o smluvní pokutě obstát z pohledu určitosti, musí být možné posoudit přiměřenost výše smluvní pokuty ve vztahu k utvrzené povinnosti; tuto přiměřenost je přitom třeba posuzovat vždy k okamžiku sjednání smluvní pokuty, což v případě ujednání o smluvní pokutě pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti nelze, neboť v tomto okamžiku ještě nevíme, která povinnost bude porušena. Šlo o jediný argument, který Nejvyšší soud ve své judikatuře použil **ve prospěch neurčitosti**.

Pokud jde o argumenty **ve prospěch určitosti**, uvedl Nejvyšší soud ve věci *OMEGA REALITY*, že je zřejmé, že takovým ujednáním strany projevují vůli utvrdit každou povinnost vyplývající ze smlouvy, aniž by bylo třeba každou utvrzenou povinnost zvlášť identifikovat. Svůj závěr podpořil odkazem na dřívější rozhodnutí, ve kterém Nejvyšší soud dovedl určitost určení předmětu koupě vymezeného jako „veškeré vybavení a zařízení“ v nebytových prostorách (restauraci) na určité adrese.¹⁴ V této věci šlo o vymezení předmětu koupě úhrnem („jak stojí a leží“) a podle Nejvyššího soudu nebylo v takovém případě možné požadavek určitosti „ztotožňovat s konkretizací (individualizací) jednotlivých věcí, které předmět takové smlouvy tvoří“.¹⁵ Ve věci *OMEGA REALITY* Nejvyšší soud podmínil svůj závěr o určitosti smluvní pokuty pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti tím, že utvrzené povinnosti musí tvořit „**ucelený a identifikovatelný soubor**“. Tuto podmínku Nejvyšší soud převzal do všech následujících rozhodnutí, v nichž se postavil na stranu určitosti.

Na okraj je ještě třeba poukázat na dvě rozhodnutí, ve kterých Nejvyšší soud rovněž pracuje s požadavkem „uceleného a identifikovatelného souboru“, poněkud zvláště však vztahuje tento požadavek k určitosti samotné utvrzované povinnosti, a nikoliv k její identifikaci v ujednání o smluvní pokutě.¹⁶

3.2. Neformální ustálení namísto institucionalizovaného sjednocení?

Z výše uvedeného judikatorního vývoje se zdá, že rozhodovací praxe Nejvyššího soudu se v otázce (ne)určitosti smluvní pokuty pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti

¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 32 Odo 441/2003.

¹⁵ Tamtéž. K obdobnému závěru dospěl Nejvyšší soud i ve vztahu k identifikaci předmětu cese (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 32 Odo 1433/2006, R 27/2008 civ.).

¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 4. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4327/2014 a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 2. 2017, sp. zn. 21 Cdo 127/2017.

ustálila na závěru, že tato ujednání jsou dostatečná určitá, tvoří-li předmět utvrzení „ucelený a identifikovatelný soubor“ povinností. Toto tvrzení lze podpořit tím, že rozhodnutí sp. zn. 2 Odon 90/97 a sp. zn. 28 Cdo 1526/2009 dovozující neurčitost jsou již relativně stará (dvacet, resp. devět let) a obě pozdější rozhodnutí dospívající k závěru o neurčitosti (*IBTravel* a *Benešovská teplárenská společnost*) učinil senát č. 23, který, aniž by došlo k významnějším personálním změnám v jeho složení, vydal později tři rozhodnutí s opačným právním závěrem (*GENERAL REALITY*, *Modrá pyramida* a *HOCHTIEF*).

Vzhledem k funkcím Nejvyššího soudu, jakožto vrcholné soudní instance, lze jakékoliv ustálení právního názoru přivítat.¹⁷ Považuji však za důležité se vymezit proti způsobu, jakým k tomuto ustálení došlo. Existuje-li totiž nejednota v právních názorech na Nejvyšším soudu, předpokládá zákon aktivaci mechanismu institucionalizovaného sjednocení názorů pomocí velkého senátu.¹⁸ Jak plyne již z dikce zákona, nejedná se o fakultativní možnost. Právě naopak – jde o zákonnou povinnost a Ústavní soud dokonce spatřuje v nepostoupení věci velkému senátu, ačkoliv pro to byly splněny zákonné podmínky, porušení práva na zákonného soudce, a z tohoto důvodu neváhá rozhodnutí Nejvyššího soudu rušit.¹⁹

Domnívám se, že v této věci Nejvyšší soud zákonný požadavek institucionalizovaného sjednocení právních názorů nedodržel. Je sice pravda, že této právní otázce se dostalo větší pozornosti až ve vzájemně protichůdných rozhodnutích ve věcech *IBTravel* a *OMEGA REALITY*, přičemž tato rozhodnutí byla vydána v poměrně krátkém časovém rozmezí od sebe (tři měsíce), a je tak možné, že soudci v době rozhodování nemohli o opačném rozhodnutí ještě vědět, nicméně ve všech pozdějších rozhodnutích uvedených v tabulce výše soudci již věděli (nebo vědět měli a mohli²⁰) o rozporu právních názorů v rozhodnutích Nejvyššího soudu. Přesto věc velkému senátu nepostoupili. To platí i pro rozhodnutí ve věci *Modré pyramidy*, kde sice Nejvyšší soud uvedl, že se jeho judikatura již „ustálila“, nicméně,

¹⁷ Kritické zhodnocení právního závěru, který se ustálil, podávám až v následující kapitole.

¹⁸ § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích): „(1) Dospěl-li senát Nejvyššího soudu při svém rozhodování k právnímu názoru, který je odlišný od právního názoru již vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího soudu, postoupí věc k rozhodnutí velkému senátu. Při postoupení věci svůj odlišný názor zdůvodní.“

¹⁹ Viz např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 9. 2009, sp. zn. IV. ÚS 738/09, N 201/54 SbNU 497, bod 24 nebo nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 255/11, N 14/64 SbNU 143, bod 17.

²⁰ Znalost publikované judikatury je součástí právní zásady *iura novit curia* (soud zná právo). Viz Z. Kühn in Bobek, M., Kühn, Z. a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, s. 109.

jak správně poznamenal P. Čech²¹, při pohledu na celý judikatorní vývoj lze v tomto Nejvyššímu soudu stěží dát zapravdu.²² Žádné z rozhodnutí ovšem nebylo napadeno u Ústavního soudu.

Je otázkou, zda by i nyní, když všechny faktory ukazují na to, že se judikatura skutečně zdá být ustálená, měla další senát Nejvyššího soudu, který se bude muset vypořádat s otázkou (ne)určitosti smluvní pokuty pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti, tížit povinnost věc postoupit velkému senátu. Na jednu stranu se takový postup může zdát neefektivní, je-li judikatura ustálena, což se jako výjimka z povinnosti věc postoupit velkému senátu nevylučuje ani v odborné literatuře²³, na druhou stranu dokud nebude existovat rozhodnutí velkého senátu, může kterýkoliv tříčlenný senát dospět opět k odlišnému právnímu názoru. Vzhledem k tomu, že je ve hře ústavně zaručené právo účastníků řízení na zákonného soudce (a tím i zákonnost celého rozhodnutí), a vzhledem k tomu, že právní praxe je i přes reflexi neformálního ustálení právního názoru na Nejvyšším soudu stále v nejistotě a nabádá k opatrnosti²⁴, domnívám se, že by Nejvyšší soud měl napříště o této otázce rozhodnout přece jen ve velkém senátu.

4. Kritické zhodnocení judikatury Nejvyššího soudu a související otázky

S právním názorem ve prospěch určitosti, na kterém se ustálil Nejvyšší soud, se podobně jako značná část doktríny²⁵ ztotožňuji. Tento výklad podle mého názoru lépe šetří stranami projevenou vůli a v souladu se zásadou *in favorem negotii* preferuje platnost před neplatností

²¹ Čech, P. Znovu k rozdělení zisku a neplatnosti smlouvy v novém soukromém právu, Metodické aktuality, č. 1/2018, s. 35.

²² Sportovní terminologií to v době rozhodování Nejvyššího soudu ve věci *Modré pyramidy* bylo dokonce 4:3 ve prospěch neurčitosti.

²³ Kühn, Z. O velkých senátech a judikatorních odklonech vysokých soudů, Právní rozhledy, č. 2/2013, s. 43: „Podobně by bylo možno uvažovat i o aplikaci *desuetudo* na judikaturu (vyjití judikatury z užívání). Za situace, v níž se vytvoří ustálená judikatura, se jeví jako krajně neefektivní iniciovat řízení před velkým nebo rozšířeným senátem jen proto, že soudce objevil letitý judikát, nikdy nikým nenásledovaný, který je v konfliktu s dnes již ustáleným právním názorem.“

²⁴ Viz např. Ondřejová, D. Průvodce uzavíráním smluv. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 261–263 nebo Pelikán, M. Zajištění a utvrzení dluhu v praxi. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 292.

²⁵ Čech, P., op. cit. sub. 21, s. 35; Čech, P. Forma, určitost a neplatnost smlouvy, Metodické aktuality, č. 1/2017, s. 23–25; P. Bříza a P. Horák in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 2072–2073; Horák, P. Smluvní pokuta v nové úpravě soukromého práva, Právní rozhledy, č. 19/2015, s. 652; Šilhán, J., op. cit. sub. 4, s. 399; J. Šilhán in Bejček, J., Šilhán, J. a kol. Obchodní smlouvy. Závazky v podnikání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 159; Tintěra, T., op. cit. sub. 7, s. 85–86; Kolář, P. Ke smluvní pokutě a určitosti označení smluvní povinnosti, epravo.cz, 2012. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ke-smluvni-pokute-a-urcitosti-oznaceni-smluvni-povinnosti-86703.html>; Plíva, S. Smluvní pokuta, Právo a podnikání, č. 9/99, s. 3.

(zdánlivostí). Ze zákona neplyne, že by bylo nezbytné v ujednání o smluvní pokutě každou utvrzenou povinnost zvlášť identifikovat. Smluvní pokuta pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti přitom, jak uvedl Nejvyšší soud ve věci *OMEGA REALITY*, nezanechává žádné nejasnosti o tom, které povinnosti jsou utvrzeny. Smluvní pokuta jednoduše utvrzuje všechny povinnosti (každou povinnost) plynoucí z dané smlouvy; právo na zaplacení smluvní pokuty tak vzniká při porušení každé jednotlivé povinnosti. Právě uvedené platí jak pro právní stav před, tak po rekodifikaci, neboť občanský zákoník na kritériu určitosti ujednání o smluvní pokutě nic nezměnil. Lze tak očekávat, že se Nejvyšší soud přidrží závěru o určitosti i podle současného občanského zákoníku.

Žádné přesvědčivé argumenty proti tomuto závěru nepodává ani ta část odborné literatury, která se vyslovila pro neurčitost smluvní pokuty pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti; až na výjimky tato část odborné literatury selektivně odkazuje pouze na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci *IBTravel*, aniž by reflektovala rozhodnutí opačná.²⁶

4.1. K podmínce „uceleného a identifikovatelného souboru“

Již bylo řečeno v předchozí kapitole, že Nejvyšší soud podmínil svůj závěr o určitosti smluvní pokuty pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti tím, že utvrzené povinnosti musí tvořit „ucelený a identifikovatelný soubor“. Zatím však Nejvyšší soud podrobněji nevyložil, co se za tímto slovním spojením skrývá.

Domnívám se, že význam tohoto slovního spojení není nutno přeceňovat, stejně tak ani skutečnost, že má jít o soubor „ucelený“ a zároveň „identifikovatelný“. Myslím si, že Nejvyšší soud chtěl tímto slovním spojením dát najevo pouze to, že aby byla smluvní pokuta určitá, musíme být schopni v každém časovém okamžiku určit, které konkrétní povinnosti patří do souboru utvrzených povinností, a které ne. Nemusí jít nutně o okamžik sjednání smluvní pokuty, neboť smluvené povinnosti mohou v průběhu času zanikat (např. splněním), ale i nově vznikat (např. dodatkem ke smlouvě).

²⁶ Kindl, M. Zajištění a utvrzení dluhů. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 445–446, marg. č. 512; J. Lasák in Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1284; S. Černá in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 až 2520). Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 588; Černá, S. a Kulhánková, K. Smluvní pokuta v NOZ. Rekodifikace & Praxe., č. 11/2013, s. 5. Výjimkou je P. Černý, který se i přes reflexi judikatorního rozporu přiklonil k neurčitosti (Černý, P. Nastavení smluvní pokuty v obchodních vztazích, epravo.cz, 2016. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nastaveni-smluvni-pokuty-v-obchodnich-vztazich-102728.html>).

Dále se domnívám, že tato podmínka má význam spíše pouze v případě utvrzení souboru (množiny) povinností vymezeného jinak než jako všechny povinnosti ze smlouvy. Spíše tam totiž může vzniknout nejistota ohledně toho, které povinnosti vlastně jsou utvrzeny. Jde-li však o smluvní pokutu pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti, přičemž není pochyb, o které smlouvě je řeč, budou takto vymezené povinnosti vždy „uceleným a identifikovatelným souborem“, neboť vždy lze určit, které povinnosti ze smlouvy plynou.

4.2. K „částečné neurčitosti“ a „částečné nepřiměřenosti“

Nejvyšší soud uvedl v později překonaném rozhodnutí ve věci *IBTravel*, kde dospěl k neurčitosti smluvní pokuty pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti, argument založený na nemožnosti posuzování přiměřenosti výše takto konstruované smluvní pokuty (viz kapitola 3.1. tohoto příspěvku). Podobné pochybnosti byly vyřčeny i v odborné literatuře.²⁷ Pokusím se proto níže s těmito pochybnostmi vypořádat a ukázat, že není důvod považovat smluvní pokutu pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti *a priori* za nepřípustnou, jen je třeba k ní přistupovat v určitých případech specificky. Zaměřím se přitom na přiměřenost výše takové smluvní pokuty a na určitost jí utvrzených povinností.

Vycházím z teze, že při posuzování platnosti (existence) či přiměřenosti smluvní pokuty pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti, nelze na takové ujednání nahlížet *jazykově* (tj. jako na jednu nerozdělitelnou větu), nýbrž *obsahově*, a sice tak, že obsahuje **tolik oddělitelných částí, kolik utvrzuje povinností**.²⁸ Díky tomu se vada v utvrzení pouze jedné z více utvrzených povinností (ať už jde o vadu spočívající v nepřiměřenosti výše smluvní pokuty nebo v neurčitosti utvrzované povinnosti) nemůže negativně promítnout v utvrzení ostatních povinností.

²⁷ Černý, P. Nastavení smluvní pokuty v obchodních vztazích, epravo.cz, 2016. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nastaveni-smluvni-pokuty-v-obchodnich-vztazich-102728.html>;

Pavličková, I. Meze smluvní svobody u smluvní pokuty v obchodních vztazích, Právní fórum, č. 12/2010, s. 605–606; Patěk, D. Smluvní pokuta v obchodních vztazích. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 23.

²⁸ Srov. F. Melzer in Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník. § 419–654. Velký komentář. Praha: Leges, 2014, s. 706, marg. č. 19: „*Předmětem neplatnosti nejsou věty projevené ústně nebo v písemné smlouvě, nýbrž autonomní normy. Neplatnost tedy neznamená vyškrtnutí vět ve smluvním textu, nýbrž nepoužitelnost určité autonomní normy. Tato norma může být vyjádřena např. v textu smlouvy, ale nespadá s ním v jedno. Jedna věta může obsahovat několik norem, přičemž jen některé z nich mohou být neplatné. Základní dělitelnost právního jednání se tedy týká oddělitelnosti jednotlivých autonomních norem.*“

V režimu zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník z roku 1964“ nebo „OZ 1964“) a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obchodní zákoník“ nebo „ObchZ“) to znamená, že při neurčitosti jedné z více utvrzených povinností bylo třeba aplikovat pravidlo o částečné neplatnosti právního úkonu podle § 41 OZ 1964, a tím podržet utvrzení ostatních povinností v platnosti.²⁹ V případě vady spočívající v nepřiměřenosti výše smluvní pokuty ve vztahu k jedné z více utvrzených povinností se řešení lišilo podle zákonného režimu závazku. V režimu občanského zákoníku z roku 1964 nebyla moderace možná a nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta musela být prohlášena za neplatnou pro rozpor s dobrými mravy, tudíž bylo třeba opět aplikovat přímo § 41 OZ 1964, bylo-li nepřiměřené utvrzení pouze jedné z více utvrzených povinností. V režimu obchodního zákoníku byla nepřiměřenost výše smluvní pokuty přednostně řešena moderací (§ 301 ObchZ), nikoliv neplatností. Přiměřenost výše smluvní pokuty utvrzující všechny smlouvené povinnosti tak bylo podle mého názoru třeba posuzovat vždy pouze ve vztahu k té povinnosti, která byla porušena. Ustanovení § 41 OZ 1964 bylo podle mého názoru možné aplikovat alespoň analogicky, a to v tom smyslu, že soudní zmoderování výše smluvní pokuty ve vztahu k jedné utvrzené (porušené) povinnosti se nijak nedotýkalo věřitelova práva na zaplacení smluvní pokuty v původní sjednané výši v případě porušení jiné utvrzené povinnosti.³⁰

V režimu současného občanského zákoníku by to podle mého názoru mělo (s výhradou menších změn zákonného textu) fungovat obdobně jako v režimu obchodního zákoníku. Neurčitost jedné z více utvrzovaných povinností způsobí zdánlivost utvrzení pouze této jedné povinnosti (§ 576 OZ).³¹ Nepřiměřenost výše smluvní pokuty ve vztahu k jedné z více utvrzených povinností může vést k moderaci výše smluvní pokuty pouze ve vztahu k této jedné

²⁹ Utvrzení více povinností, jakkoliv vzniklé jediným povšechným ujednáním o smluvní pokutě, na sobě není nikterak závislé, takže utvrzení jednotlivých povinností od sebe lze oddělit. Použití pravidla o částečné neplatnosti by mohl bránit už jen fakt, že by to bylo v rozporu s projevenou vůlí stran, což jako podmínku aplikace tohoto pravidla stanoví výslovně § 576 OZ, ve vztahu k § 41 OZ 1964 to musel dovodit Nejvyšší soud (např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1248/96, publikovaný v časopisu Právní rozhledy, č. 6/1998, s. 331). Nicméně situace, kdy by strany opravdu chtěly, aby platilo utvrzení určité povinnosti pouze za předpokladu, že bude platit utvrzení jiné povinnosti, je spíše nepravděpodobná.

³⁰ Samozřejmě s možností posoudit přiměřenost výše smluvní pokuty i ve vztahu k této povinnosti, a to nezávisle na předchozí moderaci.

³¹ Souhlasím s již vysloveným názorem, podle kterého se § 576 OZ uplatní jak v případě částečné neplatnosti, tak částečné zdánlivosti (J. Handlar in Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2063). Opačně a nesprávně důvodová zpráva k občanskému zákoníku [Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze), s. 137. Dostupná z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/zakony-a-stanoviska/texty-zakonu>].

povinnosti, aniž je tím dotčeno právo věřitele na zaplacení smluvní pokuty vzniklé z porušení ostatních utvrzených povinností (§ 2051 OZ za analogické aplikace § 576 OZ).

Pravidlo o částečné neplatnosti (zdánlivosti) právního jednání tak podle mého názoru umožňovalo, a i podle současného občanského zákoníku umožňuje, elegantně řešit i případnou nepřiměřenost, k níž je smluvní pokuta pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti z povahy věci (utvrzení povinností různého významu jednotnou výši smluvní pokuty) náchylná.³² Toto pravidlo nám rovněž umožňuje podržet platnost (existenci) smluvní pokuty i v případě neplatnosti (zdánlivosti) pouze některé z utvrzených povinností.

4.3. Utvrzení zákonných povinností

V kapitole 2.1. jsem se přiklonil k názoru, že utvrzení zákonné povinnosti smluvní pokutou je možné, a to i bez výslovného přjetí takové povinnosti do textu smlouvy; nejpozději její výslovnou identifikací v ujednání o smluvní pokutě totiž získává i takováto zákonná povinnost charakter povinnosti „smluvené“, jak si to žádá § 2048 OZ. Bylo by možné dovodit, že smluvní pokuta pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti automaticky utvrzuje i každou ze zákona plynoucí povinnost, byť ve smlouvě výslovně nestanovenou, ani v ujednání o smluvní pokutě výslovně neidentifikovanou? Mohl by takto například zástavce požadovat smluvní pokutu od zástavního věřitele za to, že ten mu na žádost bez zbytečného odkladu nesdělil výši zajištěného dluhu (§ 2011 OZ), aniž by o takové povinnosti byla ve smlouvě zmínka?

Domnívám se, že až tak široký rozsah utvrzení by ujednáním o smluvní pokutě pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti neměl být přiznáván. Nelze-li nalézt výslovnou zmínku o určité zákonné povinnosti ve smlouvě, ani v ujednání o smluvní pokutě, nemění to sice nic na tom, že uzavřením smlouvy se i takováto povinnost stala vynutitelným obsahem závazku, avšak těžko ji lze označit za povinnost „smluvenou“. Opačné řešení by patrně ani neodpovídalo

³² Jako extrémní případ si lze představit například ujednání o smluvní pokutě ve výši 10 milionů korun pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti ve smlouvě o dílo s hodnotou plnění v řádu stovek milionů korun. Zatímco v případě porušení povinnosti zhotovitele včas provést dílo by vzhledem k hodnotě díla mohla být výše smluvní pokuty jistě přiměřená, trestat zhotovitele stejnou částkou za to, že porušil svou povinnost předem písemně ohlásit objednateli změnu e-mailové adresy své kontaktní osoby pro danou smlouvu, by přiměřené zjevně nebylo.

vůli stran, které zpravidla nebudou mít v době uzavírání smlouvy ucelený obraz o všech zákonných povinnostech, které se stanou obsahem jejich závazku.

4.4. Smlouvy uzavírané se spotřebitelem

Poslední dílčí otázkou tohoto příspěvku je použití smluvní pokuty pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti ve smlouvách uzavíraných se spotřebitelem. Podle T. Tintěry není možné takovou smluvní pokutu se spotřebitelem sjednat, a to s ohledem na ochranu před nepřiměřenými ujednáními (§ 1813 OZ).³³ S tímto názorem se neztotožňuji, neboť nevidím důvod, pro který by takové ujednání mělo *a priori* v rozporu s požadavkem přiměřenosti zakládat významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele. Ujednání o smluvní pokutě pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti nedělá nic jiného, než že šetří transakční náklady stran, když díky němu nemusí strany identifikovat každou utvrzenou povinnost zvlášť, nýbrž mohou celý „balík“ povinností souhrnně utvrdit jednou jednoduchou větou. Na tom není *a priori* nic nepřiměřeného. Strany by ostatně mohly každou ze smluvených povinností zvlášť utvrdit samostatným ujednáním, a docílit tak téhož.

Měla-li by výtku směřovat k tomu, že je *a priori* nepřiměřené utvrdit *všechny povinnosti* spotřebitele ze smlouvy, ani s tím bych se neztotožnil. Takové tvrzení by neobstálo například v případech, kde by byly spravedlivě utvrzeny i všechny povinnosti podnikatele (nebyla by dána „významná nerovnováha v neprospěch spotřebitele“ ve smyslu § 1813 OZ), ale ani v případech jednodušších smluv, ze kterých by spotřebiteli plynuly například jen dvě hlavní povinnosti, přičemž rozumné utvrzení obou z nich by i bez odpovídajícího utvrzení podnikatelových povinností prošlo testem přiměřenosti v konkrétním případě.

Měla-li by výtku směřovat k nepřiměřenosti jednotné výše smluvní pokuty pro všechny povinnosti ze smlouvy, je třeba předně uvést, že takové tvrzení by v podstatě „presumovalo vinu“ podnikatele v tom smyslu, že by se předpokládalo, že vždy nastaví výši smluvní pokuty tak, aby byla ve vztahu k alespoň jedné z utvrzených povinností nepřiměřeně vysoká. To by však byl nepřijatelný předpoklad. A i kdyby smluvní pokuta byla přece jen sjednána ve vztahu k některé z utvrzených povinností v nepřiměřené výši, stále by to nebyl důvod pro to, aby se tato vada negativně promítla i v utvrzení všech ostatních povinností, bude-li ve

³³ Tintěra, T., op. cit. sub. 7, s. 86.

vztahu k nim výše smluvní pokuty přiměřená (viz závěry učiněné v kapitole 4.2. tohoto příspěvku). Jediným rozdílem oproti nespotebitelským závazkům by byla nezbytnost respektovat závěry Soudního dvora EU, podle kterého je třeba nepřiměřené podmínky posuzovat *ex offa*³⁴ a podle kterého čl. 6 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách zakazuje vnitrostátnímu soudu, aby měnil obsah nepřiměřeného ujednání (např. moderoval výši smluvní pokuty)³⁵. Vnitrostátní soud by tak v souladu s názorem Soudního dvora EU musel zcela odhlédnout od nepřiměřeného utvrzení a jinak ponechat smlouvu v platnosti bez jakékoliv změny. S tím je úprava v občanském zákoníku plně v souladu, neboť český soud by k nepřiměřenému utvrzení jedné z více utvrzených povinností *ex offa* nepřihlédl (§ 1815 OZ) a nemohl by ani provést moderaci, tudíž by podnikateli nepřiznal nic.

5. Závěr

Smluvní pokuta pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti v minulosti způsobovala výkladové problémy. Jednotný pohled na určitost takto sjednané smluvní pokuty neměl vždy ani Nejvyšší soud, nicméně ten se v posledních třech letech ustálil na právním závěru ve prospěch určitosti, je-li splněna podmínka, že utvrzené povinnosti tvoří „ucelený a identifikovatelný soubor“. Ustálil se však pouze neformálně v rámci série rozhodnutí malých senátů, čímž opakovaně porušil svou povinnost rozhodnout o existujícím judikatorním rozporu ve velkém senátu.

Nehledě na tento nevhodný postup Nejvyššího soudu považuji právní názor, na kterém se ustálil, za správný. Pro restriktivní přístup dovozující neplatnost (zdánlivost) z důvodu neurčitosti chybí podle mého názoru přesvědčivé argumenty, neboť z ujednání o smluvní pokutě pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti je zřejmé, co musí nastat, aby vzniklo právo na zaplacení smluvní pokuty: musí být porušena kterákoliv ze smluvených povinností. Případné vady v utvrzení jednotlivých utvrzených povinností (ať už jde o vady

³⁴ Např. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 26. 10. 2006, věc C-168/05 *Mostaza Claro*, bod 28.

³⁵ Např. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 14. 6. 2012, věc C-618/10 *Banco Español de Crédito*, bod 58–73 nebo rozsudek Soudního dvora EU ze dne 21. 1. 2015, věc C-482/13 *Unicaja Banco a Caixabank*, bod 28–32. Výslovně k nemožnosti moderační výše smluvní pokuty viz rozsudek Soudního dvora EU ze dne 30. 5. 2013, věc C-488/11 *Asbeek Brusse a de Man Garabito*, bod 54–60.

spočívající v nepřiměřenosti výše smluvní pokuty nebo v neurčitosti utvrzované povinnosti) lze řešit odděleně, aniž by se negativně promítly v utvrzení ostatních povinností (§ 576 OZ).

Smluvním stranám by tak dnes ve sjednávání smluvních pokut pro případ porušení jakékoliv smluvené povinnosti nemělo nic bránit. Měly by však zvažovat, zda půjde s ohledem na podobu konkrétní smluvní dokumentace o vhodnou konstrukci, neboť takové ujednání je z povahy věci (utvrzení povinností různého významu jednotnou výši smluvní pokuty) náchylnější k tomu, aby byla výše smluvní pokuty za porušení některé z utvrzených povinností posouzena jako nepřiměřená.

6. Prameny

Odborná literatura:

BEJČEK, Josef, ŠILHÁN, Josef a kol. Obchodní smlouvy. Závazky v podnikání. Praha: C. H. Beck, 2015. 544 s. ISBN 978-80-7400-574-9.

BOBEK, Michal, KÜHN, Zdeněk a kol. Judikatura a právní argumentace. 2 vydání. Praha: Auditorium, 2013. 496 s. ISBN 978-80-87284-35-3.

PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2017. 3120 s. ISBN 978-80-7400-653-1.

ČECH, Petr. Forma, určitost a neplatnost smlouvy. Metodické aktuality. 2017, č. 1, s. 4–47. ISSN 1211-4138.

ČECH, Petr. Znovu k rozdělení zisku a neplatnosti smlouvy v novém soukromém právu. Metodické aktuality. 2018, č. 1, s. 4–49. ISSN 1211-4138.

ČERNÁ, Stanislava a KULHÁNKOVÁ, Klára. Smluvní pokuta v NOZ. Rekodifikace & Praxe. 2013, č. 11, s. 4–10. ISSN 1805-6822.

ELIÁŠ, Karel. Smluvní pokuta z pohledu právní doktríny i praxe. Obchodní právo. 2001, č. 10, s. 2–12. ISSN 1210-8278.

HORÁK, Pavel. Přehled judikatury ve věcech smluvní pokuty (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku). Praha: Wolters Kluwer, 2013. 492 s. ISBN 978-80-7478-330-2.

HORÁK, Pavel. Smluvní pokuta v nové úpravě soukromého práva. Právní rozhledy. 2015, č. 19, s. 649–657. ISSN 1210-6410.

HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, 1335 s. ISBN 978-80-7400-535-0 IV

KINDL, Milan. Zajištění a utvrzení dluhů. Praha: C. H. Beck, 2016. 528 s. ISBN 978-80-7400-291-5.

KÜHN, Zdeněk. O velkých senátech a judikatorních odklonech vysokých soudů. Právní rozhledy. 2013, č. 2, s. 39–46. ISSN 1210-6410.

LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

ONDREJOVÁ, Dana. Průvodce uzavíráním smluv. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 480 s. ISBN 978-80-7552-809-4.

PAVLÍČKOVÁ, Iva. Meze smluvní svobody u smluvní pokuty v obchodních vztazích. Právní fórum. 2010, č. 12, s. 605–613. ISSN 1214-7966.

PATĚK, Daniel. Smluvní pokuta v obchodních vztazích. Praha: C. H. Beck, 2006. 124 s. ISBN 80-7179-53-80.

PELIKÁN, Martin. Průvodce uzavíráním smluv. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 416 s. ISBN 978-80-7552-192-7.

PLÍVA, Stanislav. Smluvní pokuta. Právo a podnikání. 1999, č. 9, s. 2–7. ISSN 1211-1120.

ŠILHÁN, Josef. Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku. Praha: C. H. Beck, 2015. 560 s. ISBN 978-80-7400-544-2.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721 až 2520). Praha: Wolters Kluwer, 2014. 1700 s. ISBN 978-80-7478-638-9.

TINTĚRA, Tomáš. Smluvní pokuta v ČR a v Evropě. 1. vyd. Praha: Leges, 2015. 232 s. ISBN 978-80-7502-095-6.

Normativní právní akty:

a) České právo

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 25. 3. 2018].

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 25. 3. 2018].

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 25. 3. 2018].

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 25. 3. 2018].

b) Právo EU

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Judikatura:

a) Nejvyšší soud České republiky

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 9. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1248/96. In: Právní rozhledy, č. 6/1998, s. 331 [časopis]. Nakladatelství C. H. Beck.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 4. 1998, sp. zn. 2 Odon 90/97. In: HORÁK, Pavel. Přehled judikatury ve věcech smluvní pokuty (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku). 2013. s. 66–68 [monografie]. Nakladatelství Wolters Kluwer.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. 25 Cdo 182/2001. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 32 Odo 441/2003. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 3. 2004, sp. zn. 32 Odo 1172/2003. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 32 Odo 1433/2006, publikovaný pod č. 27/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 1. 2008, sp. zn. 32 Cdo 4502/2007. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 28 Cdo 1526/2009. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 3. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4281/2011. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 6. 2012, sp. zn. 32 Cdo 493/2011. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 3. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1400/2011. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 2. 2015, sp. zn. 23 Cdo 73/2013. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 4. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4327/2014. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1374/2012. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3196/2016. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 2. 2017, sp. zn. 21 Cdo 127/2017. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 23 ICdo 22/2015. In: NSoud [právní informační systém]. Nejvyšší soud [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nsoud.cz>.

b) Ústavní soud České republiky

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 11. 9. 2009, sp. zn. IV. ÚS 738/09, N 201/54 SbNU 497. In: NALUS [právní informační systém]. AutoCont CZ, a.s. [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 17. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 255/11, N 14/64 SbNU 143. In: NALUS [právní informační systém]. AutoCont CZ, a.s. [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz>.

c) Soudní dvůr Evropské unie

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 26. 10. 2006, věc C-168/05 *Mostaza Claro*. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu>.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. 6. 2012, věc C-618/10 *Banco Español de Crédito*. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu>.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 30. 5. 2013, C-488/11 *Asbeek Brusse a de Man Garabito*. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu>.

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 21. 1. 2015, C-482/13 *Unicaja Banco a Caixabank*. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 25. 3. 2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu>.

Internetové zdroje:

ČERNÝ, Pavol. Nastavení smluvní pokuty v obchodních vztazích. epravo.cz [online]. EPRAVO.CZ, a.s., 2016 [cit. 25. 3. 2018]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nastaveni-smluvni-pokuty-v-obchodnich-vztazich-102728.html>.

KOLÁŘ, Petr. Ke smluvní pokutě a určitosti označení smluvní povinnosti. epravo.cz [online]. EPRAVO.CZ, a.s., 2012 [cit. 25. 3. 2018]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ke-smluvni-pokute-a-urcitosti-oznaceni-smluvni-povinnosti-86703.html>.